

Avsnitt 30: Undervisning på distans - Eva-Lisa om vuxenutbildningen och utmaningarna just nu

- INFORÖST:** Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.
- ERIKA:** Varmt välkomna till podden Lika värde. Vi spelar in den här podden på distans och digitalt i stället för som i vanliga fall då vi brukar vara i vår studio på vårt kontor i Stockholm. Så om det är så att ljudet blir lite sämre än vanligt så vet du att det beror på att vi har lite andra förutsättningar att spela in just nu under den här våren när vi har den här coronapandemin som pågår i Sverige. Och det är också med anledning av den som vi spelar in den här podden, och vi kommer att ägna några avsnitt av Lika värde-podden åt att på olika sätt belysa förändringarna som coronapandemin innebär i skolans värld. Jag som leder det här samtalet heter Erika Bergman och jobbar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och i dag har jag med mig Eva-Lisa Andersson som arbetar som rådgivare på myndigheten. Du, Eva-Lisa, har en lång erfarenhet av att ge stöd till vuxenutbildning och råd kring vuxnas lärande, och det är det vi kommer sätta fokus på i dag. Så varmt välkommen hit, Eva-Lisa.
- EVA-LISA:** Tack så mycket.

- ERIKA: Mm. Jag tänker att nu har ju den här distansundervisningssituationen pågått under några veckor för också studerande inom vuxenutbildning. Vad får ni som rådgivare för signaler om hur de som studerar inom vuxenutbildning upplever den här situationen? Och då tänker jag framför allt på de som vi har särskilt fokus på, de som kan behöva lite extra anpassningar och stöd.
- EVA-LISA: Ja. Det är lite olika vad vi får ta del av från skolorna när det gäller distansundervisning. Det fungerar bra för många elever, men sen finns det också skolor som det fungerar mindre bra för, och där man har stora svårigheter. Och när det gäller vuxenutbildningen så kan eleverna välja själva att läsa på distans eller att ha närundervisning eller klassrumsundervisning. Och det innebär ju att vuxenutbildningen har relativt stor kunskap kring distansundervisning. Men många av de elever som har valt att läsa i skolan eller närundervisning, de har valt det för att det är den formen som passar dem bäst, och de har svårt för distansundervisning. Och där har vi många av våra elever, den målgrupp som vi vänder oss till. De finns ju i klassrumsundervisningen. Och det som jag har hört när jag har pratat med lärare, det är att de här eleverna, de har svårt med distansundervisningen. De tappar motivationen. Och det innebär att de kanske inte orkar eller att de hoppar av, eller att de misslyckas med sina studier. Så den här klassrumsundervisningen är viktig för många elever, och det är något som passar dem mycket bättre då. De saknar sina lektioner, de saknar den sociala interaktionen, och de behöver också få det här mötet med läraren för att få sina kunskaper befästa och vara delaktiga i ett socialt sammanhang. Och det gäller ju ... För många elever så är det så också att det är inte

bara läraren som man lär av, utan man lär ju i klassrummet av sina kamrater och av de andra eleverna. Och det är något som är svårare att få till när det gäller distansundervisningen, även om väldigt många skolor är duktiga på det också.

ERIKA: Just det.

EVA-LISA: Ja, och sen är det så också att dessutom de som ... många av de elever som har svårigheter, det är de elever som har många skolmisslyckanden bakom sig tidigare, som har misslyckats på gymnasiet. De är osäkra på vad det innebär att gå i skolan, vad förväntar sig skolan av mig, hur gör jag för att lyckas. Och det blir mycket svårare när det gäller distansundervisningen, att de ska komma på banan igen och att de ska få den kunskapen då som det innebär att vara i en social miljö.

ERIKA: Mm. Just det. Och du tänker också då ... Jag tänker just den här bakgrunden av att ha misslyckats tidigare, kan det också spela in, att man tappar motivation och ork i den här situationen?

EVA-LISA: Ja, det beror ju på då hur skolan väljer att hantera det, men de eleverna så har behov av stöd och som har fått stöd under vuxenutbildningen eller i de kurser de har läst, de måste man noga följa upp, vad gör de? Hur går det för dem? Man kanske måste ha daglig kontakt med dem för att de ska hålla i och orka hålla i och hålla ut. Så därför är det så viktigt att den här distansundervisningen som har blivit nu, att den följs upp och att eleverna ... Att man har koll på att eleverna ... Ja, men lämnar de inte in sina arbetsuppgifter i tid. De kanske inte lämnar in alls. Man kan kanske följa dem på läroplattformen och se att de är inte inne där alls. Då är det viktigt att man snabbt tar kontakt med dem och kommer överens med dem, hur ska vi hålla

kontakten och hur ska det här fungera? Sen som jag sa så finns det skolor som jobbar väldigt, väldigt bra med det här, som ju har grupper där man träffas och har diskussioner i olika verktyg då, till exempel som Skype eller Zoom, och som har mycket interaktion med eleverna via nätet. Men för många av de här eleverna också som har valt, och som behöver extra stöd, så är det inte säkert att den digitala kunskapen är sån att det är så lätt att genomföra utbildning på distans. Det är också viktigt att man vet, ja, men kan eleverna hantera de verktyg som vi använder oss av. Eller blir det också ett hinder för dem?

ERIKA: Just det. Något som man också måste jobba med då för att skapa förutsättningar för?

EVA-LISA: Ja. Och det finns en studie Skolforskningsinstitutet har gjort. Det är en forskningsstudie där man har tittat på vad olika forskare säger, och den kom 2019. Och den har fokus på just digitala verktyg. Och där drar forskarna den slutsatsen att de elever som har lägre tilltro till sin förmåga har speciellt svårt med distansundervisning. Och jag tänker att det är vår målgrupp, det är ju de elever som är i behov av stöd. De längtar till skolan, är det lärare som har sagt. "Vi vill vara i skolan".

ERIKA: Mm, vad är det för frågor, eller vad ska man säga, behov som kommer upp skulle du säga, när det är så att du har kontakt med olika vuxenutbildningsverksamheter? Vad ber de om för hjälp liksom?

EVA-LISA: Jag tycker så här, att de ber inte speciellt mycket om hjälp, utan de är mer beskrivande i situationen. Och då är det så att eftersom vuxenutbildningen redan i dag jobbar framgångsrikt, många skolor i alla fall, med distansundervisning, så har den här

omställningen för dem inte varit så svår. Utan de som är vana vid att undervisa då via distans, de har fått tagit täten och tagit ledningen och stöttat sina kollegor. De har hjälpts åt. Det var en lärare som jag pratade med som sa: “vi har en febril verksamhet på skolan med att dela uppgifter. Vi går in och tittar, vad har fungera tidigare, hur gör de lärare som är framgångsrika i distansundervisningen. Vad finns det svårigheter? Hur kan vi arbeta för att eliminera de svårigheter som vi ser i dag? Kan vi bli bättre på det här?” Så jag upplever att många har tagit ett väldigt stort kliv i utvecklingen då, och ser också nya möjligheter. Men också att man ser de svårigheter som finns för vissa elever, och att distansundervisning inte passar alla elever. Och det säger man också, att vuxenutbildningen ska vara flexibel, och anpassas efter individens behov och förutsättningar. Och nu är det så också att när jag pratar med skolorna så är det ju många som tar in grupper av elever, eftersom man kan göra det. Man kan i undantag ta in elever till skolan i dag, och det är de elever som är i behov av stort stöd. Man tar in dem enskilt eller i grupper. Och då är det väldigt viktigt att man ... Ja, men dels planerar varför tar vi in dem? Vad är det tänkt att vi ska göra när eleverna kommer in på skolan så att det är noga kartlagt och planerat. Och så måste det också organiseras så att de smittskyddsföreskrifter som finns efterföljs. Så det är viktigt att man tänker på det också då, att ja, men hur gör vi det här? Och också att det finns en tydlig struktur för ... Vi tar in dem, och då gör vi det här. Och vad är syftet med att vi tar in dem? Så att man verkligen har ett mål med det man gör.

ERIKA:

Mm, just det. Jag tänker, du har ju beskrivit en verksamhet som ganska bra klarar av att ställa om också för att man tar lärdom av

varandra, låter det som tycker jag, att du beskriver det. Att man tittar på vad har fungerat för er och hur kan vi göra och så vidare? Och det låter också som att det kanske är någonting som man kan göra tack vare att vuxenutbildningen har det här ... Både att kunna välja undervisning på distans och ha den här klassrumssituationen. Finns det fler saker som är lite specifika för vuxenutbildningen som du ser påverkar hur lätt eller svårt det är att ha gjort den här omställningen och upprätthålla den här undervisningen på distans, som är typiskt då just för vuxenutbildning?

EVA-LISA: Det finns ju grupper inom vuxenutbildningen som det har varit svårare för. Och det är till exempel nyanlända eller till exempel analfabeter. Det är väldigt svårt att ha undervisning via nätet för människor som kanske inte behärskar språket på det sättet man behöver göra för att hitta ... Ja, men en läroplattform är ju inte alltid så enkel att hantera även om skolan har det. Sen finns det också praktiska svårigheter i det här. Ja, men alla kanske inte har datorer. Man kanske inte har uppkoppling hemma. Och då har också en del vittnat om att många försvinner för att när man är hemma så finns det ingen plats för en. Det finns ingen studieplats. Man kan inte skapa sig studiero, utan det vardagliga livet, familjelivet tar all tid. Alltså, man ges inget utrymme för att studera, utan studera, det går man till skolan och gör. Och finns inte skolan, då studerar man inte.

ERIKA: Nej. Så man behöver det platsbytet för att kunna upprätthålla studierna?

EVA-LISA: Ja, och också för att få utrymme för det. Alltså, ja, men den tid man har, den äts upp av vardagens bestyr på något sätt, och då kommer inte studierna i första hand, utan de kommer på en lägre

skala. Och så tänker jag att det är. Ja.

ERIKA: Mm. Jag tänkte, du beskrev ju också här just hur man ... Det här behovet av att följa upp och ha den här täta avstämningen med studerande för att se hur det går. Och det här blir ju särskilt viktigt, tänker vi, just för de studerande som man vet har behov av anpassningar och stöd för att kunna tillgodogöra sig undervisningen. Hur kan man göra den här uppföljningen då när man inte kan träffas fysiskt på samma sätt?

EVA-LISA: Nej, men man får ju ... Nu ska man också komma ihåg det, att när det gäller vuxna så är det väldigt viktigt att man har kontakt med eleverna och ser "ja, men hur kan vi stödja dig? På vilket sätt är det bra för dig? Hur vill du ha kontakt? Ska vi ha kontakt via mobil eller på något annat sätt?" Så det är viktigt att man inte tänker ... Har egna tankar, utan att man verkligen lyssnar med eleverna och hör, hur vill ni göra?

ERIKA: Så att man kommer överens liksom?

EVA-LISA: Så att man kommer överens och bestämmer tillsammans hur man ska göra det här. Och det finns ju då lärare som jag vet har kontakt med eleverna varje dag. En kort avstämning. Och det kan ju vara en sån sak som ... Ja, men att man kommer igång med studierna. Nu ska du ... Jag ringer till dig och så ger man ... delar upp också arbetet i mindre moment så att det är tydligt att jag gör det här momentet i dag, jag skriver en inledning. Till exempel om jag ska skriva en text så gör jag den i dag, och i morgon så gör jag något annat. Så att man kan få tät återkoppling och man kan veta då. Det är ju också viktigt för eleverna som ... Ja, men som jag sa, de som tidigare har skolmisslyckande bakom sig. Så att man vet att man är på rätt

väg. Annars så väcks ju den här osäkerheten och den tryggheten som eleverna behöver för att klara av studierna. Så det här att återkoppla, täta återkopplingar. Kontakt kanske varje dag, eller enligt överenskommelse med eleverna. Och det finns ju också lärare som precis som på gymnasiet då har regelrätta lektioner. Att man kopplar upp alla via Skype och så har man undervisning på det sättet, eller via något annat verktyg, Zoom till exempel då. Och så har man regelrätt undervisning. Det finns en del lärare som väljer att göra så.

ERIKA: För det andra alternativet då, det är att man har uppgifter, och då påminner det mer om den distansundervisning som har varit spår man kan välja tidigare då, eller?

EVA-LISA: Ja. Och där ser det också väldigt olika ut när det gäller distansundervisningen, att en del låter ju eleverna vara väldigt självständiga, och man lämnar ut uppgifter och har lite kontakt med eleverna, utan man har redovisningsdatum och så lämnar man in sina uppgifter, och så får man återkoppling på det. Medan andra jobbar på helt annorlunda sätt när det gäller distansundervisning också. Och det beror kanske lite på dels var man studerar och om man är på gymnasial nivå och vilket ämne eller vilken kurs man läser.

ERIKA: Just det. Så täta kontakter, tänker jag.

EVA-LISA: Ja, täta kontakter och återkoppling. Och också givetvis som när det gäller allt, att det finns en god struktur. Att eleverna vet vad de ska göra, att de får de förutsättningarna tillgodosedda. Och också att man kollar av med eleverna då att vet ni hur de verktyg som ni ska använda er av, hur de fungerar. Kan ni det här? Så att man liksom inte tar för givet och så hör man inte av eleven för

att den faktiskt inte kan koppla upp sig eller vad det nu är för någonting. Så såna saker är också viktigt att kolla av. Ja, men har eleven förstått de här digitala verktygen som det är tänkt att vi ska använda eller som ska ju vara en hjälp för eleven, men som inte blir det eftersom eleven inte kan hantera dem.

ERIKA: Just det. Så man man måste också vara väldigt väl införstådd med hur ser förutsättningarna ut också när det kommer till de sakerna?

EVA-LISA: Ja, och det ser olika ut då.

ERIKA: Just det. Hur kan man lösa det då? Vilka strategier har du hört talas om?

EVA-LISA: Dels att man ägnar tid åt den här digitala ... Alltså, introduktionen till de digitala verktygen, och det kan man ... Det är lite sent kanske att tänka på nu. Men alltså, att man tidigt när eleverna börjar en kurs eller någonting, att man lägger tid på att undervisa eller ge ledtrådar till att de här lärplattformarna använder vi. Så här fungerar dem. Och där finns det också skolor som noga markerar med färger eller ... Ja, men alltså, att man har olika system så att man utvecklar de egna lärplattformarna också för att de ska passa så bra som möjligt för eleverna. Och det tänker jag att det är sånt som antagligen kommer att utvecklas mer och mer nu när vi står i den här pandemin, att ja, men man upptäcker saker som man tidigare kanske har tänkt ... Ja, det är irriterande att inte det här fungerar, men man har inte ... Men nu när det har blivit ... Det blir så tydligt då att det är så många som det inte fungerar för. Så jag tänker att det här är en god möjlighet till utveckling av många verktyg som används.

- ERIKA: Just det. Så det blir liksom ännu viktigare att verkligen åtgärda de här problem som man har kunnat leva med, men inte längre kan göra.
- EVA-LISA: Nej, eller åtminstone innebär merarbete och också när man ser svårigheter. Ibland så ... Ja, men man ser kanske inte alla svårigheter när man inte utsätts för dem, eller när man inte arbetar i det. Och det är så att den här strukturen som man måste ha, den är lika viktig när man jobbar via distans som i klassrummet. Och jag tänker också att när man jobbar via distans ... Och det är många som säger att "jag tyckte att jag hade struktur tidigare, men nu måste jag ha mer ännu mer struktur och vara ännu tydligare för att eleverna ska förstå". Alltså, även tydlighet i uppgifterna, eftersom man inte kan förklara för dem på plats. Man kan inte stå bredvid dem och säga "ja, men har du inte förstått, då gör vi så här". Utan man måste vara väldigt, väldigt tydlig. Så det ställer också krav på de lärare som undervisar på distans, att jag måste tänka extra noga, vad kommer eleven ... Vad ser eleven? Vad är det jag vill ha ut av den här uppgiften? Förstår eleven den?
- ERIKA: Bra och konkreta råd, tycker jag. Verkligen. Hoppas verkligen att de också ska kunna komma till användning och nytta för den som lyssnar. Så tack för att du kom och var med i podden, Eva-Lisa, för det som du delade med dig av. Och tack också du som har lyssnat. Jag hoppas att du hittar mer information på vår webbplats, SBSM.se, för att där har vi samlat information om undervisning och stöd till elever och vuxenstuderande, som just nu studerar på distans. Där vi ger råd både till skolchefer och lärare, och även till studerande och vårdnadshavare. Och har man fler frågor så får man också väldigt gärna vända sig till vår

frågetjänst, “Fråga en rådgivare”, och där finns kontaktuppgifter på vår webbplats SBSM.se. Och vi tycker förstås också att det vore jätteintressant om det var så att ni diskuterade det vi har pratat om också här i vår podd i sociala medier med hashtaggen “poddenlikavärde”. Tack.

EVA-LISA: Tack så mycket.

INFORÖST: Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats SPSM.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.